

САЙЛОВ ЖАРАЁНИДА СИЁСИЙ МАНИПУЛЯЦИЯЛАРНИ ОЛДИНИ ОЛИШ ВА УНГА ҚАРШИ КУРАШИШ ХУСУСИДА

Элёрбек Атавуллаев
мустақил тадқиқотчи

Аннотация: Ушбу мақолада глобаллашув жараёнида шиддат билан ўзгариб бораётган дунё мамлакатлари ҳамда улардаги сиёсий жараёнларга бевосита ва билвосита таъсир этишни ўз ичига олган сиёсий манипуляцияларни аниқлаш, олдини олиш бўйича фикр юритилган ҳамда тавсиявий қарашлар баён этилган.

Калит сўзлар: глобаллашув, рақамли технология, сунъий интеллект, сайлов хавфсизлиги, ижтимоий медиа платформалари, “Deepfakes”, биометрик аутентификация, киберманипуляция, аномалия.

Abstract: In this article, the countries of the world that are rapidly changing in the process of globalization, as well as political manipulations that include direct and indirect influence on their political processes, are discussed and recommended views are expressed in this article.

Keywords: globalization, digital technology, artificial intelligence, election security, social media platforms, Deepfakes, biometric authentication, cybermanipulation, anomaly.

Сўнгги йилларда бутун дунё бўйлаб миллий сайловлар хавфсизлиги билан боғлиқ хавотирлар кучайиб бормоқда. Рақамли технологияларнинг юксалиши билан сайлов жараёнига кириб бориш ва манипуляция қилиш, демократик жараёнга путур етказиш осонлашди. Ушбу муаммони ҳал қилиш учун сунъий интеллектга (СИ) асосланган технологиялар сайлов хавфсизлигини ҳимоя қилишда жараённи ўзгартирувчи восита сифатида пайдо бўлди.

Сунъий интеллект алгоритмларидан фойдаланиш мамлакатларнинг сайловларни ўтказиш ва ҳимоя қилиш усуллариغا кескин янгилик олиб кирди. СИ алгоритмлари сайловчиларни бузиш ёки бостириш каби шубҳали ҳаракатларни аниқлаш ва белгилаш учун дастурлаштирилган.

Миллионлаб маълумотлар нуқталарини реал вақтда таҳлил қилиб, бу алгоритмлар ҳатто сайлов хавфсизлигига жиддий таъсир этадиган энг мураккаб таҳдидларни ҳам таний олади¹.

Бутун дунёда демократик жараёнлар ва сайловларга нисбатан киберманипуляциялардан фойдаланиш хавфи ортиб бораётганини ҳисобга олиб,

¹ [Michael D. Cohen](#). Modern Political Campaigns. New York. 2021. 204 pages.

сунъий интеллект ушбу ҳаётий жараёнлар хавфсизлигини оширишнинг муҳим воситасига айланди.

СИ сайлов инфратузилмасидаги потенциал хавфсизлик таҳдидлари ва заифликларни аниқлаш учун катта ҳажмдаги маълумотларни таҳлил қилишда ёрдам бериш учун ишлатилган, бу манфаатдор томонларга ушбу таҳдидлардан ҳимояланиш учун тезкор ва самарали чоралар кўриш имконини беради.

Сайлов хавфсизлигини оширишда СИ айниқса самарали бўлган асосий йўналишлардан бири ижтимоий медиа платформаларида зарарли ва фирибгарлик фаолиятини аниқлаш ва аҳолини манипуляторлар томонидан манипуляция қилиниши олдини олишдир.

Машинани ўрганиш алгоритмлари ва табиий тилни қайта ишлаш орқали СИ фойдаланувчи хатти-ҳаракатларининг шубҳали ҳолатларини, шунингдек, дезинформация ва манипуляцияга бўлган потенциал уринишларни аниқлаши мумкин. Кейинчалик бу маълумотлардан зарарли шахсларни кузатиш ва ўрганиш, шунингдек, уларнинг таъсирини юмшатиш учун мақсадли тадбирларни ишлаб чиқиш учун фойдаланиш мумкин. Турли деструктив манипуляцияларга учрамаслик учун расмий идоралар бир қанча ишларни амалга оширишлари мақсадги мувофиқ ҳисобланади, хусусан:

“Deepfakes”²ни аниқлаш:

Сайлов хавфсизлиги учун яна бир хавф - бу “deepfakes”нинг тарқалиши - манипуляция қилинган видеолар ёки ҳақиқий кўринадиган тасвирлар шаклидаги материал.

СИ инсон ўтказиб юбориши мумкин бўлган номувофиқликлар ва аномалияларни таҳлил қилиш орқали фейк нарсаларни аниқлашга ёрдам беради. Ушбу технологиядан мультимедиа контентининг ҳақиқийлигини текшириш учун янада мустаҳкамроқ воситаларни ишлаб чиқишда ҳам фойдаланиш мумкин.

Сайловчиларни идентификациялашни кучайтириш³:

Сайловчилар идентификациясининг тўғри ва хавфсиз бўлишини таъминлаш сайловнинг ҳалоллиги учун муҳим аҳамиятга эга. СИ биометрик аутентификация жараёнларини такомиллаштириш орқали бунга ёрдам бериши мумкин. Масалан, юзни аниқлаш алгоритмлари сайловчиларнинг шахсини текшириши мумкин, бу эса фирибгарлик хавфини камайтиради.

Фойдаланиш имкониятини яхшилаш:

² [Branka Panic](https://medium.com/swlh/malicious-use-of-deepfakes-is-a-threat-to-democracy-everywhere-51a020bd81e). Malicious use of deepfakes is a threat to democracy everywhere. 25.11.2019.

<https://medium.com/swlh/malicious-use-of-deepfakes-is-a-threat-to-democracy-everywhere-51a020bd81e>.

³ Kiran V. AI in Election Security: Safeguarding the Democratic Process. 2020. <https://politicalmarketer.com/ai-in-election-security/>.

Хавфсизлик устувор аҳамиятга эга бўлса-да, фойдаланиш имконияти ҳам муҳим ҳисобланади. СИ сайловларни ногиронлар ёки чекка ҳудудларда яшовчилар учун қулайроқ қилишга ёрдам беради. Овозни таниб олиш ёки матндан нутққа ўтиш дастури каби технологиялар сайлов участкаларига жисмоний киришда қийналаётган одамлар учун овоз беришни осонлаштириши мумкин.

Сиёсат ва махфийлик билан боғлиқ муаммоларни ҳал қилиш:

Ҳар қандай технологияда бўлгани каби, сайлов хавфсизлигида СИ ҳам махфийлик ва потенциал нотўғри қарашлар билан боғлиқ ташвишларни келтириб чиқаради. СИдан ахлоқий ва масъулият билан фойдаланишни таъминлашни ташкил этиш ҳамда у билан боғлиқ ташвишларни бартараф этиш учун ҳар бир давлат ўз сиёсатини ишлаб чиқиши зарур. Махфийлик ҳимоя қилиниши ва сайловчиларнинг сайлов жараёнида ишончини ҳис қилишлари учун шаффофликка устувор аҳамият берилиши керак⁴.

Хулоса қилиб айтганда, сайлов тизимининг хавфсизлиги билан боғлиқ муаммолар кўплаб мамлакатларда учрайди. Бироқ, қанчалик эҳтиёт чоралари кўрилмасин, сайловлардаги қонунбузарликлар кутилмаган бўлиб, мамлакат иқтисодиёти ва аҳоли яшашига салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Тизимлар киберхужумларга мойил бўлиб, технологиядан фойдаланиш ва унинг ортида турган мутахассисларнинг ишончилигини шубҳа остига қўяди.

Онлайн овоз бериш ва сайлов тизимларида қўлланиладиган сохта қонунбузарликлар билан боғлиқ мавжуд таҳдидларни енгиш учун самарали ва ишончли технологиялардан фойдаланиш хавфсиз овоз бериш учун жавоб бўлиши мумкин.

Фойдаланилган манбалар:

1. [Michael D. Cohen](#). Modern Political Campaigns. New York. 2021. 204 pages.
2. [Branka Panic](#). Malicious use of deepfakes is a threat to democracy everywhere. 25.11.2019. <https://medium.com/swlh/malicious-use-of-deepfakes-is-a-threat-to-democracy-everywhere-51a020bd81e>.
3. Kiran V. AI in Election Security: Safeguarding the Democratic Process. 2020. <https://politicalmarketer.com/ai-in-election-security/>.
4. Transparency in Electronic Voting: Verifying the Accuracy. // Election Buddy. <https://electionbuddy.com/blog/2023/06/29/transparency-in-electronic-voting-verifying-the-accuracy-of-results/#:~:text=Transparency>

⁴ Transparency in Electronic Voting: Verifying the Accuracy. // Election Buddy. <https://electionbuddy.com/blog/2023/06/29/transparency-in-electronic-voting-verifying-the-accuracy-of-results/#:~:text=Transparency%20is%20paramount%20in%20electronic,actively%20participate%20in%20resul>